

GJALLARHORNET

Utges av Svenska Arkeologiska
Samfundet

Årgång 25. Nr.4. 2005

DEBATT OM REPATRIERING I LUND. ARKEOLOGIDAGEN 2005

På många platser i världen gör ursprungsbefolkningar och minoritetsgrupper anspråk på skelettmaterial som finns i museisamlingar. Man vill återbörda sina förfäders ben till den egna gruppen och det egna landet (dvs. repatriera dem) för att kunna återbegrava dem. Detta är en fråga som också är aktuell i Sverige. I våras lämnade Lunds universitet ut Levin Dombrowskys skalle till judiska församlingen i Malmö. Dombrowsky dog i häktet i Lund 1879. Hans kropp dissekerades vid anatomiska institutionen i Lund och skallen hamnade i den anatomiska samlingen. När den visades i en utställning om rasbiologi på Kulturen i Lund 2001 krävde judiska församlingen att den skulle lämnas ut för att kunna begravas. Detta skedde också under stor medial uppmärksamhet i maj i år, efter ett beslut av rektorsämbetet vid Lunds universitet.

Med utlämningen av Dombrowskys skalle som utgångspunkt ordnades arkeologidagen 21 augusti 2005 en debatt av Institutionen för arkeologi och antikens historia vid Lunds universitet. Man möttes i Antikmuseet under

rubriken "Vad ska vi med gamla människoben? En arkeologisk debatt om samlingar, vetenskaplig forskning och återbegravning". Debatten organiserades som en del av ett forskningsprojekt om repatriering, som finansieras av Vetenskapsrådet och leds av debattens initiativtagare Liv Nilsson Stutz.

Dagens program innehöll både föreläsningar och en paneldebatt. Valet av föreläsare visar att man tänkt sig att arkeologer och osteologer inledningsvis skulle få chansen att ge en generell bakgrund till ämnet, men också att ta ställning i frågan om återlämning av benmaterial. Olika åsikter framfördes men i huvudsak kan föredragen ses som en förklaring till varför forskning på humant benmaterial är berättigad. Caroline Arcini, osteolog vid Riksantikvarieämbetet, berättade vad osteologiska studier av medeltida skelett kan betyda. Studiet av människoben kan visa hur det var att vara människa då, vilket bidrar till att belysa hur det är att vara människa i vår egen tid, menade Arcini. Benmaterialet bör därför vara tillgängligt för forskning, ansåg Arcini. Aaron Stutz, även han osteolog, verksam som gästforskare vid Lunds universitet, gav oss en inblick i

rasbiologins historia. Att mäta skallar har använts till att legitimera en global maktordning och ursäkta kolonialismen, genom att man betraktat särdrag i benmaterialet som tecken på att människan var uppdelad i olika raser. Idag råder dock konsensus om att alla människor hör till en och samma ras. Forskarna fortsätter dock att mäta skallar, med goda skäl, ansåg Stutz, eftersom osteologiska studier har en roll inom evolutionsforskningen, som alternativ och komplement till DNA-analyser. Stutz pekar dock på nödvändigheten att vara ödmjuk:

”Forskarna har haft fel förr, har vi fel idag?” Fredrik Ekengren, doktorand i arkeologi vid Lunds universitet, vidgade perspektivet och förklarade arkeologers intresse för att gräva ut gravar. Genom arkeologins historia har gravarna spelat en viktig roll, om det så varit som fyndplatser för spektakulära föremål, som tecken på samhällets sociala organisation eller som källor till kunskap om dåtida ritualer och inställning till döden. I dagens sekulariserade samhälle tillåter vi oss att gräva ut andras gravar, för att berika oss själva idag. Detta behöver inte betyda att gravarkeologi är att likställa med gravskändning, menade Ekengren. Mille Gabriel, arkeolog, tidigare vid Nationalmuseets Center för Grönlandsforskning i Köpenhamn, har analyserat de argument som används i olika fall av krav på repatriering. Argumenten varierar, men det finns ofta bakomliggande politiska överväganden. Gabriel visade genom olika exempel att varken inuitgrupperna eller museerna är konsekventa i sin argumentation. Generellt används rättsliga, etiska, kulturella och öppet politiska argument av inuitgrupperna som vill ha tillbaka benmaterial från museernas samlingar,

2

medan museerna hänvisar till materialets forskningsvärde. Gabriels analys visar dock att Nationalmuseet inte alltid är konsekvent i sina överväganden innan man skickar tillbaka skelett.

Paneldebatten leddes av Tobias Svanelid, journalist vid Vetenskapsradion. Deltagare var Helmer Fischbein från judiska församlingen i Malmö, Ann Heberlein, teol dr. i etik, Elisabeth Iregren, professor i osteologi, Liv Nilsson Stutz, fil dr i arkeologi samt Bozena Werbart, professor i arkeologi. Flera viktiga frågor kom upp i debatten som fördes i en ton av samförstånd, även om motsatta åsikter var företrädade. För det handlar om två motstridiga intressen och båda sidor har goda argument för sin sak.

Debatten berörde både fallet Dombrowsky och frågan om repatriering i mer generella termer. Man diskuterade betydelsen av repatriering för de grupper som blivit förtryckta genom historien och konsekvenserna för museernas samlingar och forskningen. Många talare menade att arkeologer måste bli aktivare i samhällsdebatten för att förklara vikten av fortsatt forskning. Flera talare pekade också på möjligheten att samarbeta med olika intressegrupper som en viktig utveckling för arkeologin i framtiden. Man var överens om att varje fall av krav på benmaterial från olika grupper måste bedömas för sig, men man efterlyste också en policy för att godtycklighet i bedömningen ska kunna undvikas. Behövs en lagstiftning i Sverige, liknande den i andra länder som reglerar denna fråga? Flera talare varnade för en överdrivet politiskt korrekthet i en policy eller eventuell lag,

och vad en sådan inställning kan leda till om den politiska situationen ändras.

Fallet Dombrowsky är för judiska församlingens del avslutat i och med att han begravdes. Men frågan om utlämningen lever vidare. Den är JO-anmäld av Elisabeth Iregren som anser att beslutet inte var ordentligt genomtänkt och att man inte övervägt vilka konsekvenser det kan få i framtiden. Hon menar att det kan leda till att krav från andra grupper måste hörsammas och att kraniesamlingen därför hotas. Den är vetenskaps-historiskt intressant och borde användas för att undersöka hur samlingen skapades och vilken forskning den använts till, anser Iregren. JO har beslutat att ta upp ärendet till granskning. I skrivande stund, oktober 2005, har inga resultat av granskningen meddelats.

Åsa Berggren
Malmö Kulturmiljö
asa.berggren@malmo.se

VERNISSAGE FÖR UTSTÄLLNINGEN FORNTIDER PÅ STATENS HISTORISKA MUSEUM (SHM)

SHM invigde utställningen Forntider den 11 november med hälsningsanförande av t.f. museichef Lars Amréus och invigningsanförande av statsrådet Lena Hallengren. Ett stort antal inbjudna hörde talen i Barockhallen. Före invigningen bjöds på

underhållning såväl i inträdeshallen som i Barockhallen.

Lars Amréus anförde bl.a. i sitt hälsningsanförande att det rör sig om första delen av basutställningen. Den första delen handlar om många "forntider". Vi får gå tillbaka till 17 april 1943, mitt under brinnande krig, för att hitta motsvarighet till vad som invigs ikväll, framhöll Amréus. Något riktigt samlat grepp på historien har inte tagits sedan dess. Amréus erinrade om att många har bidragit till utställningen och förde fram museets tack. Särskilt riktade han sig till utställningschefen Lena Hejll, arkitekt Kerstin Olsson och förre museichefen Kristian Berg.

Statsrådet Hallengren framhöll bl.a. hur intressant hon ansåg att utställningen var och anknöt inledningsvis till det historieintresse som nu finns bl.a. genom författare som Peter Englund och Jan Guillou. Vår forntid är, sade statsrådet, minst sagt en lång historia, över 10 000 år. Hon anknöt till Bäckaskogskvinnan och hennes dagliga liv och den tidens människors strävan att förbättra sin tillvaro på olika sätt. Vidare anknöt statsrådet till framväxten av folkbildningen över tiden och vikten av att lära av historien. Människans villkor och erfarenheter står i centrum för SHM:s verksamhet erinrade Hallengren om. Hon tackade för tillkomsten av utställningen och förklarade den för invigd.

Därefter följde fanfarer på bronsålderslur, vilket åtföljdes av förfriskningar i inträdeshallen samt besök på utställningen och även underhållning på museets gård.

Av introduktionsbroschyren framgår bl.a., att utställningen berättar flera historier från olika tider. Utställningen är upplagd kring åtta människo- eller livsöden som följs i kronologisk ordning under besöket. Det börjar med den nästan 9000 år gamla Bäckaskogs-kvinnan och går fram till 600-talets godsherre från Vendel. Enligt broschyren handlar utställningen om villkoren för dessa människor, om deras relationer till andra och om deras kunskap om världen. Utställningen vill förmedla något om deras identiteter, föreställningar och tankar. Frågor om värderingar, livsstilar och ideal lyfts fram. Det ”handlar till exempel om hur man begravde sina döda, om hur samhället strukturerades, vem som bestämde och om hur relationen mellan män och kvinnor såg ut. Det är människan som står i centrum”.

Följande livsöden tas upp; Kvinnan från Bäckaskog. Den gamle och barnet från Skateholm. Folket från Rössberga. Hövdingen från Hasslöv och kvinnan från Stora Köpinge. Mantelmannen från Gerum och barnen från Bankälla. Mannen från Öremölla och kvinnan från Gårdlösa. Männen från Kvissleby och Krankmärtenhögen samt Godsherran från Vendel och den aristokratiska kvinnan från Köpingsvik.

En del tidigare inte utställt material kan beses, t. ex. Gerumsmanteln som omdaterats till ca 200 f. K. istället för tidigare bronsålder. För kommentarer om utställningen hänvisas till artikel rörande diskussionen om Forntider på kvällen 21 november.

Nils Ringstedt, ordförande SAS
Nils.ringstedt@globalnet.net

4

FORNTIDER PÅ HISTORISKA MUSEET – DEBATT 21 NOVEMBER 2005

Svenska Arkeologiska Samfundet och Statens Historiska Museer (SHM) arrangerade 21 november en debatt med inbjudna gäster om arkeologisk förmedling med utgångspunkt i den nya utställningen. Inte mindre än ca 150 personer hade infunnit sig i den nyrenoverade hörsalen på museet!

Samfundets sekreterare Anna Källén, anställd på museet, hälsade välkommen. Museichef Lars Amréus höll ett välkomsttal och framhöll att museet gärna gjorde fler arrangemang i framtiden med Samfundet. Den nya utställningen kompletteras nästa år med en del 2, som får en mer tematisk inriktning. Vidare kommer texter, utställningskatalog, lärarhandledning mm att tas fram. ”Många ingångar” skall finnas till utställningen som visar forntid med många berättelser och perspektiv.

Utställningen visades för gästerna i två omgångar (med tanke på den stora publiktillströmningen), vardera uppdelad på tre grupper. För de som väntade på sin tur fanns smörgåsar och drycker i restaurangen.

I den efterföljande debatten deltog Lars Amréus (SHM), Margareta Bergwall, antikvarie vid Länsmuseum Väster-norrland, Björn Magnusson Staaf, Stadsantikvarie och bitr. museichef för Kulturen i Lund, Kerstin Olsson, arkitekt och formgivare för Forntider, Anders Strinnholm, antikvarie vid SHM

och Susanne Thedéen, arkeolog och medförfattare av idémanus till Forntider. Debattledare var Tobias Svanelid i Vetenskapsradions P1.

Debattörerna höll korta inledande anföranden. Björn Magnusson Staaf ansåg utställningen vara vacker, spännande och stark. Den tar fasta på människoöden. Ett första intryck var att den något erinrade om den gamla utställningen 10 000 år i Sverige.

Anders Strinnholm medgav att det fanns mycket av 10 000 år i Sverige i Forntider. ”Det är ett igenkännande – men inte bara det.” I utställningen finns en stor ”mix” av åsikter som format materialet.

Margareta Bergwall påpekade att hon representerar en nordlig provins. Hon reagerade bl.a. över att inte halva Sverige – dvs. den nordliga delen – var med i utställningen. Kanske del 2 blir mer heltäckande än del 1. Utställningen är mycket vacker, ansåg hon, med fin ljussättning och omväxling t ex när det gäller mattorna. Forntider visar ”frusna ögonblick på ett fint sätt”. En central fråga är, framhöll hon, ”var är samtidsfrågorna”?

Susanne Thedéen förklarade att olika scenarios avsågs skapas utifrån dagens existentiella frågor. Bäckaskogskvinnans livsöde är det som finns kvar av den ambitionen. Mer kommer i del 2. Det är bra att människor satts i centrum och inte föremålen. Utställningen är vacker och visar ”rumslighet och kroppslighet” – inte bara föremål. Det är dock problematiskt att bronsåldersdelen saknar både rumslighet och kroppslighet. Viss genuskritik kan riktas mot

utställningen. Männén under järnåldern anges t ex som hövdingar eller småkungar – men kvinnor är kvinnor! Eller också är de ”danserskor” som i bronsåldersfallet. Thedéen ställde frågan hur utställarna arbetat genusmässigt med rollerna.

Kerstin Olsson anförde att ambitionen var att inte göra en ”monterutställning”, och inte göra en ”kronologisk utställning”. Det var en ”ohygglig utmaning” att arbeta med en smal korridor och få fram en känsla rörande människoöden. Starka färger har använts för att göra föremålen tydliga att förstå. Beträffande den geografiska spridningen finns det medvetenhet om att kritik kunde komma.

Lars Amréus förstod att frågor om t ex representativitet skulle komma upp till diskussion. Det finns en möjlighet att utforma den andra delen så att den första kompletteras i det avseendet. Redan i första delen finns det människoöden som kan kopplas till människor av idag. Det finns en massa möjligheter för besökare att koppla till nutiden.

I den efterföljande paneldebatten ställde Tobias Svanelid frågan om panelen ansåg att man fick en bra bild av forntiden genom utställningen. Till svar fick han bl.a., att det blev en kort bild! Problematisering saknas. Det är en konventionell och traditionell bild av Sverige. De vardagliga fynden saknas – men uppenbarligen kommer den rätta bilden i del 2, vilket gör det svårt att diskutera del 1!

Svanelid undrade om det är en ”skånsk eller storsvensk historia” som utställningen förmedlar.

Anna Moberg, tidigare vid SHM, studerar graven från Skateholm som hon var med om att gräva ut 1983. Foto Sabine Sten.

Från museisidan replikerades, att många faktorer spelar in som exempelvis de källor som finns, däribland museets samlingar. Det går inte att låna in föremål från andra till en basutställning. Det är ett dilemma att välja. T. ex. är det "lätt att välja klassiker" – de har en speciell roll (Bäckaskogskvinnan är ett exempel). Det var inte en traditionell utställning. Inga utställningar utomlands utgår från människan! Från panelen påpekades att ett historiskt museum har "en lång rad ikoner" och besökare vill se de kända föremålen/ikonerna. Konceptet "människan" är nytt – men exempelvis Bäckaskogskvinnan och brända ben mm fanns ju även förut. Kanske mer kommer fram i de texter som nu saknas. Historiebruk, kultur och politik är frågor som tas upp i del 2.

Svanelids fråga om hur väl panelen ansåg, att museet lyckats med t ex interaktivitet besvarades med att intryck/associationer av de olika rummen är ett viktigt moment i utställningen. Männan har roller – men kvinnan i utställningen – hur är det med henne? Lite "gladare människor"

efterlystes! Människoödena ansågs vara mycket "konventionella typer".

Från museet nämndes att det finns en massa perspektiv att närma sig en utställning på, många "ingångar". En del finns idag – andra utvecklas under hand och i del 2. Det "går inte att stoppa in vad som helst på de kvadratmetrar som finns".

Publiken ställde frågor till utställarna, bl.a. varför inte mer av det norrländska materialet tagits med. Det är riktigt, blev svaret, att det finns en snedfördelning geografiskt av människödena – men föremålen kring dessa har dock stor geografisk spridning. Det finns ingen nationell betoning i utställningen som är motsatsen till 10 000 år i Sverige, ansåg en talare, som aldrig förr hade sett människoöden framställda på det här sättet. Det borde dock finnas ett människoöde som representerade den samiska identiteten. Svaret blev att något självklart alternativ som kunde spegla Övre Norrland fanns inte – men kritiken var befogad och beaktas inför nästa del. Museet har ett ansvar att lyfta fram det samiska perspektivet, det norrländska i del 2. Om ett nionde människoöde hade tagits med så hade Norrland kunnat representeras.

Färgsättningen från blått över grönt gult till rött för att spegla de olika tidsåldrarna var konventionell. Även om utställningen var "svenskt lagom" var det en fin utställning – en "upplevelse-utställning"! Dock - "hur mycket pengar som helst satsas på arkeologiska undersökningar" - men alldeles för litet för att föra ut resultaten.

Lars Amréus framhöll slutligen att besökarnas förkunskaper aldrig skall överskattas men deras intelligens skall inte heller underskattas! Det går att i Fortnider se framför sig människoödenas känslor.

Anna Källén tackade avslutningsvis debattledare och paneldeltagare.

Mitt intryck av hela arrangemanget är att det var en stor succé. Frågan är om så stor publik någon gång tidigare har infunnit sig på ett arrangemang som Samfundet varit med om att ordna. Framgången beror sannolikt på mycket marknadsföring och information om debattkvällen och även att andra än Samfundets ledamöter var inbjudna att delta.

Nils Ringstedt
Ordförande SAS
Nils.ringstedt@globalnet.net

UPPDRAGSARKEOLOGI I TIDEN

Uppdragsarkeologiutredningen publicerade sitt betänkande med rubricerade titel i augusti 2005 (SOU 2005:80). För Gjallarhornets läsare följer här en kort sammanfattning av betänkandet.

Utredningen har haft i uppdrag att göra en sammanfattande analys av verksamheten på det uppdragsarkeologiska området och tillämpningen av aktuella bestämmelser. I uppdraget har ingått att lämna förslag om framtida

organisation av Riksantikvarieämbetets (RAÄ) avdelning för arkeologiska undersökningar (UV) samt bl a även kartlägga hur kostnaderna för uppdragsverksamheten utvecklats och om ett system för auktorisation av arkeologer inom området bör införas.

Utredningen konstaterar bl a att vissa brister finns i RAÄ's utövande i sin myndighetsroll och att länsstyrelserna inte är tillräckligt styrande samt inte har den starka roll på området som gällande regelverk förutsätter. Länsstyrelsernas tillsyn motsvarar totalt sett inte statsmakternas krav.

Genom mål som statsmakterna satt upp på kulturmiljöområdet har uppdragsarkeologins syfte utökats. Utredningen konstaterar att det numera i lika hög grad som forskningen är allmänhet och samhälle som är mottagare av resultaten från verksamheten. Därför är enligt utredningen också en viss förmedling av resultat från en särskild undersökning till allmänhet och samhälle en naturlig del av själva undersökningen och bör vara en del av exploatörens kostnadsansvar. En ändring i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. föreslås i detta avseende.

Utredningen anser vidare att det även fortsättningsvis för uppdragsarkeologin bör finnas ett statligt åtagande i fråga om vetenskaplig och antikvarisk kvalitet, relevans och kostnadseffektivitet. I detta ligger även indirekt ett ansvar att verka för metod- och teknikutveckling. Den bör dock överlämnas till vad som i utredningen benämns "marknaden".

Vad föreslår då utredningen konkret? RAÄ:s dubbla roller inom uppdragsarkeologin har varit föremål för diskussioner sedan 1980-talet. Utredningen har kommit fram till att det är nödvändigt att skilja UV från RAÄ i syfte att klargöra roll- och ansvarsfördelningen inom uppdragsarkeologin. Den statliga undersökningsverksamheten sägs då bli mer likställd med övriga undersökande institutioner. Detta bör enligt utredningen bidra till en fungerande konkurrens på området.

Utredningen föreslår därför att den verksamhet som idag bedrivs inom UV ombildas till ett helägt statligt aktiebolag. Det skall verka utifrån de marknadsmässiga krav, som gäller på området arkeologisk uppdragsverksamhet. Organisationsfrågan bör utredas närmare.

RAÄ skall verka på det övergripande planet. Myndigheten skall inte medverka i handläggning av enskilda ärenden utan aktivt och kontinuerligt följa upp, analysera, utvärdera och kontrollera länsstyrelsernas verksamhet inom uppdragsarkeologin. Myndigheten får då nödvändig nationell överblick. Genom föreskrifter, allmänna råd, metodutveckling, utbildnings-, informations- och rådgivningsinsatser samt kunskapsuppbyggnad skall RAÄ utöva sin styrande, stödjande och samordnande funktion.

Länsstyrelserna skall styra hela handläggningen av de enskilda ärendena och tillsammans med RAÄ garantera statens åtagande för uppdragsarkeologin i fråga om vetenskaplig och antikvarisk kvalitet, relevans och kostnads-effektivitet. Utredningen lämnar olika

förslag för att stärka länsstyrelsernas ställning inom uppdragsarkeologin.

Utredningen tar klart avstånd från att införa ett system med auktorisation eller liknande av arkeologer verksamma inom uppdragsarkeologin. Istället skall RAÄ ta fram väl utformade föreskrifter och allmänna råd i fråga om kompetenskrav för undersökare och förfarandet inför val av undersökare m.m. Utredningen konstaterar att RAÄ kommer att få ytterligare eller i vart fall förändrade arbetsuppgifter, eftersom föreslagna åtgärder förutsätter betydligt större aktivitet från myndighetens sida än vad som nu är fallet. Ökade kostnader får täckas inom befintliga ramar. I begränsad omfattning medför förslaget nya arbetsuppgifter för länsstyrelserna. Den ökade aktivitet som blir följden innebär ökade kostnader. Utredningen föreslår en årlig resursförstärkning till länsstyrelserna motsvarande sammanlagt ca 10 miljoner kr. Avgiftsfinansiering föreslås härför – en fråga som utredningen anser bör utredas vidare. Förslaget att viss förmedling skall ingå som en del i en arkeologisk undersökning innebär ett utökat kostnadsansvar för exploatörerna.

Hur den slutliga organisationen kommer att se ut, sedan betänkandet remissbehandlats, återstår att se. Med tanke på omflyttning av delar av RAÄ till Gotland står myndigheten inför en ganska genomgripande omvandling. Gjallarhornet får återkomma och sammanfatta vad som blir resultatet av utredningens förslag.

Nils Ringstedt
Ordförande SAS
Nils.ringstedt@globalnet.net

OMPRÖVA BESLUT OM MINSKADE ANSLAG FÖR MUSEER FÖR VÄRLDSKULTUR!

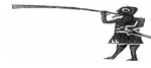
Det är – inte minst mot bakgrund av att år 2006 skall bli Mångkulturåret - innebörden av en skrivelse som sänts till Kulturdepartementet efter beslut av styrelsen för Svenska Arkeologiska Samfundet.

I skrivelsen uttrycker SAS stor oro för att minskade anslag till museerna kommer att leda till minskning av verksamheten i form av uteblivna utställningar och sammanslagning av museer, t ex Medelhavsmuseet och Östasiatiska museet. Medelhavsmuseet knyter direkt an till flera hem- och ursprungsländer för många invandrare i Sverige och har många besökare och uppskattad skolverksamhet. Östasiatiska museet riskerar att inte fortsätta med att bygga ut sin basutställning med bronsåldern. Båda museerna måste enligt SAS få fortsätta att utveckla sin kärnverksamhet.

SAS uttrycker i skrivelsen en förhoppning att kulturdepartementet omprövar beslutet att dra ner på anslagen till museerna för världskultur.

Den fullständiga skrivelsen finns på SAS hemsida
www.arkeologiskasamfundet.nu.

Nils Ringstedt
Ordförande SAS
Nils.ringstedt@globalnet.net

FÖRVERKLIGA DIN FORSKNINGSAMBITION — SÖK ETT HILDEBRANDS- STIPENDIUM FRÅN SVENSKA FORNMINNESFÖRENINGEN

Du som önskar stöd för forskning på doktorand- eller högre nivå inom föreningens intresseområden, d.v.s.- arkeologi och medeltidsforskning (historisk eller konstvetenskaplig) inklusive urkundsutgivning och numismatik. Det är för Dig som Hildebrandsfonden finns till. Fonden delar inte ut jättelika belopp till enstaka personer utan ger ett flertal mindre anslag och stipendier så att fler får tillgång och nytta av medlen. Därför bör Du begränsa Din ansökan till maximalt 10.000 kronor.

Ansökan avseende 2006 års stipendier och anslag skall obligatoriskt innehålla

- uppgift om Ditt personnummer samt postgiro- eller bankkontonummer. Utöver Din postadress är vi tacksamma om Du också meddelar din mailadress.
- kortfattad redogörelse beträffande forskningsuppgiftens art, målsättning och tänkta genomförande.
- uppgift om Du tidigare beviljats anslag ur någon av föreningens fonder och om medel för samma ändamål erhållits tidigare eller söks samtidigt från annan fond.

- uppgift om huruvida forskningsuppgiften ingår i doktorandarbete.

Ansökan skickas i ett exemplar till Svenska Fornminnesföreningens stipendiesekreterare Jan Peder Lamm, Historiska museet, Box 5228, 114 84 Stockholm och skall vara föreningen tillhanda senast den 15 januari 2006. Särskild blankett erfordras ej.

DEBATT OM SVENSKA ARKEOLOGISKA SAMFUNDET 22 FEBRUARI 2006

SAS bildades 1947 i syfte att skapa en allomfattande, vetenskaplig, arkeologisk organisation, något som saknades i Sverige vid den tiden - till skillnad från andra länder (se historik på SAS hemsida www.arkeologiskasamfundet.nu).

Verksamheten inom SAS har under åren förändrats, liksom invalsprinciperna. Numera är SAS en öppen organisation med möjlighet för dem, som anser sig uppfylla nuvarande invalskriterier, att föreslå sig för inval.

SAS engagerar sig i de aktuella frågor som berör arkeologin i samhället. Arkeologmötet 2006 vid Södertörns högskola kommer att röra mångkultur. Vi har utlovats bidrag från såväl Riksantikvarieämbetet och Statens Historiska Museum för att arrangera mötet.

SAS strävar vidare efter att arrangera program, som kan intressera ledamöterna, t ex debattkvällen på

Historiska museet i Stockholm, som lockade ca 150 deltagare. Tyvärr var det ett undantag – de flesta mötena drar en ganska liten åhörarskara. Varför kan man fråga sig? Finner ledamöterna inte längre att SAS är intressant? Vad vill ledamöterna att vi ska göra? Vad är vi till för? Finns det anledning att ompröva vår verksamhet och i så fall hur? Är vi för elitistiska och för Stockholmscentrerade? Utgör SAS en representativ organisation för Sveriges arkeologer med tanke på mångfalden?

Efter 58 års existens är det nu angeläget att diskutera vad SAS står för, vad vi gör och vad vi skulle kunna utträta för våra ledamöter. Styrelsen inbjuder därför till debatt om Svenska Arkeologiska Samfundet (SAS) på kvällen den 22 februari 2006 kl. 1730 - 1930 på Institutionen för Arkeologi och Antikens Kultur, Stockholms Universitet (Wallenberglaboratoriet). Debatten kommer att inledas med korta inlägg från olika vidtalade talare.

Från kl. 1700 finns det smörgåsar och drycker till självkostnadspris för de som vill komma och lyssna och vara med och lämna synpunkter och idéer för Samfundets kommande verksamhet.

Varmt välkomna till en debattkväll på Wallenberglaboratoriet!

Nils Ringstedt
Ordförande SAS
Nils.ringstedt@globalnet.net

ÅRSavgIFT 2005

Styrelsen vill påminna de som ännu inte betalat in årsavgiften för 2005 att snarast göra så. Även i år är avgiften 100 kronor. Sedan några år tillbaka tar Samfundet ut en årsavgift för att täcka verksamhetens löpande kostnader. De som vet med sig att de ännu inte betalat årsavgiften för 2005, gör så snarast på postgiro 35 12 10-0, Svenska Arkeologiska Samfundet. Liksom tidigare önskar redaktionen också att fler meddelar en övergång till att få Gjallarhornet på e-post. Skicka därför också era e-postadresser eller förändringar av dessa snarast till

Bent Syse
Upplandsmuseet
S:t Eriks gränd 6
753 10 Uppsala
bent.syse@uppmus.se

GJALLARHORNET

Deadline för nästa Gjallarhornet är den 28 februari 2006. Bidrag skickas till Martin Hansson, epost martin.hansson@smalandsmuseum.se Du vet väl att du kan få Gjallarhornet per epost!? Skicka din epostadress till Bent Syse – bent.syse@uppmus.se.

AKTUELLA HEMSIDOR

Värt att notera är Samfundets två intressanta hemsidor. Besök Samfundet på www.arkeologiskasamfundet.nu och se allt om Current Swedish Archaeology på www.currentswedisharchaeology.org

ROSA OCH VALTER TENGBORGS STIPENDIEFOND

Rosa och Valter Tengborgs stipendiefond utdelar resestipendier till yngre svenska arkeologer (ej över 35 år) som vill delta i undersökningar eller bedriva studier utomlands och till yngre utländska arkeologer som vill delta i undersökningar eller bedriva studier i Sverige. Stipendierna utdelas företrädesvis till yngre forskare. Behörig att söka stipendium är den som arbetar inom Samfundets intresseområde och innehar minst 60 poäng i arkeologi eller angränsande ämne (för utländsk sökande motsvarande kompetens). Disponibelt belopp för 2006 är 10 000 kronor.

Ansökan skall innehålla uppgift om ålder, examina, resans syfte, plan och beräknad kostnad. Det finns ingen speciell ansökningsblankett. Resan skall påbörjas senast sex månader efter stipendiets utdelande. Kortfattad reseberättelse skall skickas in till Samfundets styrelse senast två månader efter resans slut. Samfundet kan komma

att begära att arbetet och resultatet skall framföras muntligen vid Samfundets årsmöte 2007.

Ansökan sändes till stipendiesekreterare Bozena Werbart, Sven Tveskäggs gränd 14, 224 77 Lund. Sista ansökningsdag är 31 januari 2006. Beslut meddelas på Samfundets årsmöte den 21 april 2006.

ARKEOLOGMÖTE 2006

Som framgick av det förra Gjallarhornet så kommer 2006 års Svenska Arkeologmöte att avhållas den 21-22 april vid Södertörns högskola i södra Storstockholm. Möte har temat Arkeologi och mångkultur och är ett samarrangemang mellan Samfundet, Södertörns högskola, Historiska Museet och Riksantikvarieämbetet. En särskild inbjudan kommer efter nyår att skickas till alla medlemmar. Redan nu kan dock avslöjas att programmet innehåller följande föredragshållare:

Mångfald som minne och möjlighet
Göran Rosenberg, författare och journalist

Bortom den stora berättelsen
Peter Aronsson, professor i historiebruk och kulturarv, Linköpings universitet

Lokalt och globalt kulturarv i förorten
Oscar Pripp, lektor i etnologi, Södertörns högskola

Nya historier - mångkultur och museer
Henrik Zipsane, landsantikvarie, Jämtlands museum

Mångkultur eller trång kultur? Slaviseringen av den tidigmedeltida keramiktraditionen i Skandinavien

Mats Roslund, lektor i historisk arkeologi, Lunds universitet

Sammantaget bäddar dessa föredrag för ett innehållsrikt möte och en spännande diskussion. Mer information kommer som sagt senare, men boka gärna in mötesdagarna i den egna almanackan redan nu!

Mats Burström, Södertörns högskola

